

Bryssel den 12 juni 2020
(OR. en)

8514/20

DISINFO 8
HYBRID 10

FÖLJENOT

från:	Jordi AYET PUIGARNAU, direktör, för Europeiska kommissionens generalsekreterare
inkom den:	11 juni 2020
till:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	JOIN(2020) 8 final
Ärende:	GEMENSAMT MEDDELANDE TILL EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA RÅDET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN Gripa in mot covid-19-desinformation - Kolla fakta

För delegationerna bifogas dokument – JOIN(2020) 8 final.

Bilaga: JOIN(2020) 8 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

UNIONENS HÖGA
REPRESENTANT FÖR
UTRIKES FRÅGOR OCH
SÄKERHETSPOLITIK

Bryssel den 10.6.2020
JOIN(2020) 8 final

**GEMENSAMT MEDDELANDE TILL EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA
RÅDET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN
SAMT REGIONKOMMITTÉN**

Gripa in mot covid-19-desinformation - Kolla fakta

INLEDNING

Covid-19-pandemin (coronaviruset) har åtföljts av en aldrig tidigare skådad infodemi¹. En störtflod av information om viruset², ofta falsk eller felaktig och snabbt spridd i sociala medier, kan enligt Världshälsoorganisationen (WHO) skapa förvirring och misstro och undergräva en effektiv folkhälsoreaktion.

Infodemin livnär sig på människors mest grundläggande ängslan. Den sociala isoleringen har tvingat miljontals människor att stanna hemma, där de oftare använder sociala medier som ett sätt att få information, samtidigt som nätplattformarna, faktagranskarna och användarna av sociala medier rapporterar miljontals falska eller vilseledande inlägg³. Eftersom viruset är nytt har kunskapsluckorna visat sig leda till idealiska förhållanden för spridning av falska eller vilseledande budskap.

Därför krävs mer samordnade insatser, med utgångspunkt i handlingsplanen mot desinformation⁴ och i överensstämmelse med våra demokratiska värden, för att hantera riskerna för det öppna samhället. Våra gemensamma värden och demokratiska institutioner, däribland yttrandefrihet och fria pluralistiska medier, är viktiga faktorer för våra samhällens resiliens mot covid-19-pandemins utmaningar.

Det här meddelandet är ett svar på uppmaningarna från Europeiska rådets ledamöter⁵, EU:s utrikesministrar⁶ och Europaparlamentet, och inriktas på de omedelbara insatserna mot desinformation med anknytning till coronaviruspandemin, de åtgärder som redan vidtagits samt de konkreta åtgärder som ska vidtas och som kan sättas in snabbt med hjälp av befintliga resurser.

Här framhålls också var krisen har avslöjat mer grundläggande utmaningar, som behöver analyseras ytterligare i takt med att krisen fortskrider som ett led i den mer övergripande satsningen på att stärka demokratin, vilket kommer att redovisas mer ingående i den europeiska handlingsplan för demokrati som kommissionsordförande Ursula von der Leyen aviserat i sina politiska riktlinjer⁷. Målet är att ytterligare stärka EU:s insatser mot desinformation och att anpassa sig till föränderliga hot och manipulationer, samt att stödja

¹ Världshälsoorganisationen som myntat uttrycket infodemi karakteriserar det som en överväldigande mängd information om ett problem som gör det svårt att hitta en lösning. Infodemier kan sprida felaktig information, desinformation och rykten under en hälsokris. Infodemier kan hämma en effektiv folkhälsoreaktion och skapa förvirring och misstro hos människor. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200305-sitrep-45-covid-19.pdf?sfvrsn=ed2ba78b_4

² Enligt kommissionens dagliga mediebevakning förekommer hundratusentals artiklar om covid-19 (https://ec.europa.eu/jrc/en/covid-19-media-surveillance?solrsort=ds_created%20desc) och miljontals träffar på sociala medier i hela världen.

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf

⁴ JOIN(2018) 36 final, 5 december 2018.

⁵ Den 26 mars 2020 gjorde Europeiska rådets medlemmar ett gemensamt uttalande där de utfäste sig att resolut bekämpa desinformation med hjälp av öppen, aktuell och faktabaserad kommunikation om vad de gör, och på så sätt stärka samhällenas motståndskraft. Kommissionen och utrikesrepresentanten uppmanades att medverka fullt ut och rapportera om de gemensamma insatserna till rådet. <https://www.consilium.europa.eu/media/43099/26-vc-euco-statement-sv.pdf>

⁶ Den 3 april 2020 uttryckte EU:s utrikesministrar sin oro över desinformation och felaktig information och behovet av att fortsätta att bekämpa de negativa konsekvenserna för samhället, för människors liv och för folkhälsan. De framhöll behovet av att intensifiera de gemensamma insatserna i kampen mot desinformation genom ett nära samarbete mellan EU-institutionerna, medlemsstaterna och de sociala medierna. <https://www.consilium.europa.eu/sv/meetings/fac/2020/04/03/>

⁷ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_sv.pdf

fria och oberoende medier. Lagen om digitala tjänster⁸, som är på kommande, är en del av denna övergripande strategi.

EU:s åtgärder mot desinformation hittills

Kommissionen och utrikesrepresentanten slog 2018 fast sin metod för att motverka desinformation⁹. Åtgärdsplanen mot desinformation är förankrad i europeiska värderingar och grundläggande rättigheter, särskilt yttrandefriheten. I planen togs ett samhälleligt helhetsgrepp med stärkt samarbete mellan nyckelaktörer som myndigheter, journalister, forskare, faktagranskare, nätplattformar och det civila samhället. Planen utgick från de erfarenheter som gjorts sedan 2015 av arbetsgruppen East StratCom, som inrättades vid Europeiska utrikestjänsten för att ta itu med desinformationskampanjer med ursprung i Ryssland.¹⁰ En viktig del av den här åtgärdsplanen var att uppmana plattformarna att genomföra den uppförandekod mot desinformation som de enats om efter kommissionens meddelande från april 2018¹¹. I mars 2019 inrättades ett system för snabbt informationsutbyte med desinformationsexperten från EU-institutionerna och medlemsstaterna för att underlätta utbyte av analyser och bästa praxis mellan regeringarna om t.ex. förebyggande kommunikation och effektiva svar. Ett annat viktigt inslag i åtgärdsplanen var ökat internationellt samarbete inom bl.a. G7 och Nato. Dessutom har kommissionen och Europaparlamentet utvecklat en aktiv kommunikationspolicy med mytknäckande som även omfattar verksamhet på regional och lokal nivå.

1. DE STÖRSTA UTMANINGARNA I COVID-19-INFODEDEMIN OCH KOMMANDE MOTÅTGÄRDER

Covid-19-infodemin kräver ett snabbt svar från EU och medlemsstaterna. Desinformation kan få allvarliga konsekvenser: den kan få människor att strunta i officiella hälsoråd och ägna sig åt riskfyllt beteende, eller påverka våra demokratiska institutioner, våra samhällen och vår ekonomi negativt. Krisen har medfört nya risker att enskilda kan utnyttjas eller falla offer för brott, utöver målmedvetna desinformationskampanjer av utländska och inhemska aktörer som försöker undergräva våra demokratier och EU:s och de nationella och regionala myndigheternas trovärdighet. Att bekämpa flödet av desinformation, felaktig information och utländska påverkansoperationer genom bl.a. proaktiv och positiv kommunikation förutsätter åtgärder genom EU:s befintliga verktyg och i samarbete med medlemsstaternas behöriga myndigheter, det civila samhället, de sociala medieplattformarna och världssamfundet så att allmänhetens resiliens stärks¹². Arbetet måste utföras med full respekt för yttrandefriheten och andra grundläggande rättigheter och demokratiska värden.

⁸ Det offentliga samrådet pågår: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_962

⁹ Åtgärdsplanen mot desinformation (JOIN(2018) 36 final, 5 december 2018) bygger på det upplägg som kommissionen utvecklat i meddelandet *Bekämpande av desinformation online: en EU-strategi*, COM(2018) 236 final, 26 april 2018.

¹⁰ Arbetsgruppen utvecklar kommunikationsprodukter och kampanjer för att bättre redovisa EU:s politik i länderna i det östliga partnerskapet (Armenien, Azerbajdzjan, Belarus, Georgien, Moldavien och Ukraina). Den stöder också mer omfattande EU-insatser för att stärka mediemiljön i regionen. Den rapporterar om och analyserar tendenser inom desinformation, förklarar och avslöjar desinformationsbudskapen och ökar medvetenheten om desinformation från ryska staten och andra ryska källor.

¹¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

¹² Läs mer om EU:s respons på desinformation:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf
https://eeas.europa.eu/topics/countering-disinformation_en

Nedan ges några exempel för att illustrera hur komplex situationen är under covid-19-krisen:

- I den information som cirkulerar finns farliga bluffar och vilseledande hälsoinformation med falska påståenden (t.ex. ”det hjälper inte att tvätta händerna” eller ”coronaviruset är bara farligt för äldre”). Sådant material är inte nödvändigtvis olagligt, men kan vara direkt livsfarligt och allvarligt undergräva insatserna för att begränsa pandemin. Ett alternativ är att viktiga aktörer som myndigheter, medier, journalister, nätplattformar, faktagranskare och det civila samhället tillhandahåller och lyfter fram tillförlitligt hälsorelaterat material. Ett annat alternativ är att öka allmänhetens förmåga att känna igen och reagera på sådan desinformation. När sådant beteende är olagligt bör det hanteras av de behöriga myndigheterna i enlighet med tillämpliga rättsliga normer.
- Konspirationsteorier som kan äventyra människors hälsa, skada våra samhällens sammanhållning och leda till våld och oroligheter i samhället (t.ex. konspirationsteorier och myter om att 5G-installationer sprider covid-19 som leder till attacker på mobilmaster, eller att vissa etniska eller religiösa grupper ligger bakom spridningen av covid-19 som den alarmerande ökningen av covid-19-relaterad antisemitism), kräver ett stärkt engagemang från hela samhället, däribland myndigheterna, medierna, journalisterna, faktagranskarna, det civila samhället och nätplattformarna, och bör föranleda exempelvis att man snabbt vederlägger, nedgraderar eller avlägsnar inlägg eller griper in mot konton.
- För olaglig hatpropaganda (t.ex. som ett resultat av desinformation om att en viss etnisk eller religiös grupp ligger bakom spridningen av covid-19, som den alarmerande ökningen av covid-19-relaterat rasistiskt och främlingsfientligt material) gäller regler om avlägsnande av olagligt material av plattformarna och myndigheterna och åtgärder av behörig myndighet enligt medlemsstaternas straffrätt, i enlighet med rekommendationen om åtgärder för att effektivt bekämpa olagligt innehåll online¹³.
- Konsumentbedrägeri (t.ex. försäljning av mirakelprodukter med hjälp av ogrundade hälsopåståenden) är olagligt och måste bekämpas av konsumentskyddsmyndigheter och nätplattformar.
- Cyberbrottslighet (t.ex. hackning/phishing med hjälp av covid-19-relaterade länkar för att sprida skadlig kod) kräver både direkta insatser av polis och informationskampanjer till allmänheten¹⁴.
- Utländska aktörer och vissa tredjeländer, särskilt Ryssland¹⁵ och Kina¹⁶, har bedrivit riktade påverkansoperationer och desinformationskampanjer kring covid-19 i EU, i EU:s grannskap och i världen i stort, för att försöka undergräva den demokratiska debatten, förvärpa den sociala polariseringen och förbättra sitt eget anseende i samband med covid-19.

Därför är en av lärdomarna av den här krisen behovet av att tydligt skilja på olika former av falskt eller vilseledande material som infodemin lagt i öppen dager och vidta specialanpassade motåtgärder. I det syftet är det först och främst viktigt att skilja mellan

¹³ Kommissionens rekommendation (EU) 2018/334 av den 1 mars 2018 om åtgärder för att effektivt bekämpa olagligt innehåll online (C(2018) 1177 final).

¹⁴ Även om desinformation i sig inte är ett brott, kan den ibland ha med brott att göra. Europol har lagt ut en sida om covid-19 för att hjälpa allmänheten och näringslivet att skydda sig själva: <https://www.europol.europa.eu/staying-safe-during-covid-19-what-you-need-to-know>

¹⁵ www.EUvsDisinfo.eu har över 500 fall av Kremlvänlig desinformation i sin offentliga databas, medan Europeiska utrikestjänsten beskriver utländska staters aktiviteter i sina offentliga rapporter.

¹⁶ Se exempelvis <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

olagligt material, enligt lagens definitioner, och material som är skadligt men inte olagligt. För det andra är det viktigt att fastställa om det föreligger uppsåt att bedra eller vålla allmänheten skada eller att göra ekonomisk vinning. Om det inte finns något sådant uppsåt, till exempel om enskilda i god tro sprider falsk information till släkt och vänner, kan det berörda materialet betraktas som felaktig information, men om uppsåt föreligger kan det däremot i enlighet med kommissionens meddelande från april 2018¹⁷ innebära att materialet bör betraktas som desinformation.

Aktörer i länder utanför EU kan under påverkansoperationer använda en rad metoder, bl.a. ovanstående tekniker, i olika kombinationer. Med andra ord kan desinformation utgöra ett led i en påverkansoperation, men ofta används även andra former av manipulation¹⁸, exempelvis att det aktuella materialets popularitet stärks på ett konstlat sätt genom samordnad användning av falska eller icke autentiska konton, nätrobotar m.m. En sådan samordning är ett tecken på uppsåt att använda felaktig eller vilseledande information för att orsaka skada.

Välavvägda insatser krävs från alla delar av samhället, beroende på skadans grad av allvar, uppsåtet, spridningsformen samt vilka aktörer som är involverade och var de kommer från. Felaktig information kan alltså hanteras med hjälp av riktade vederläggningar, mytknäckning och initiativ för mediekompetens, medan desinformation däremot måste hanteras på andra sätt, exempelvis av regeringar i enlighet med åtgärdsplanen mot desinformation. Plattformarna behöver motverka samordnade manipulativa aktioner och öka insynen i skadliga påverkansoperationer.

Alla sådana motåtgärder bör naturligtvis genomföras med full respekt för de grundläggande rättigheterna, särskilt yttrandefriheten.

Erfarenheterna av covid-19-krisen har visat att EU:s politiska reaktioner kunde vara snabbare och bättre samordnade. En sund och effektiv strategi för att ta itu med dessa utmaningar förutsätter en grundlig förståelse av problemet och fakta om dess effekter. I takt med att covid-19-krisen utvecklas måste EU utveckla sina åtgärder för att hantera de brister som framkommit och få en bättre bild av och föregripa de nästa utmaningarna. Exempelvis fortsätter desinformation och felaktig information om ett eventuellt covid-19-vaccin att grassera, och kommer sannolikt att göra det svårare att sätta in vaccinet när det blir tillgängligt. Samordning och samarbete med aktörer i och utanför EU, tillsammans med WHO och nätplattformarna, är avgörande för att övervaka och effektivt bemöta dessa utmaningar.

EU kan bygga vidare på de erfarenheter som hittills gjorts med att bekämpa covid-19-relaterad desinformation, och vidta ytterligare konkreta åtgärder i närtid för att hjälpa till ge allmänheten egenmakt och bygga upp ett bättre samarbete i och utanför EU. Alla EU-institutioner måste förena sina krafter, som komplement till medlemsstaterna, och tillföra ett mervärde, t.ex. i form av analyskapacitet och tillgång till plattformar.

Åtgärderna bör också bidra till EU:s framtida arbete mot desinformation, särskilt den kommande utvärderingen av uppförandekoden och den europeiska handlingsplanen för demokrati. Problemets säkerhetsaspekter bör också återspeglas i den nya strategin för säkerhetsunionen.

¹⁷ Se fotnot 9.

¹⁸ Rådets slutsatser om kompletterande insatser för förstärkning av motståndskraft och motverkande av hybridhot (dokument 14972/19, 10 december 2019)

2. STÄRKA DEN STRATEGISKA KOMMUNIKATIONEN I OCH UTANFÖR EU

Sedan covid-19-krisen började har klar, tydlig och lättillgänglig kommunikation och korrekt information varit av avgörande betydelse för att skydda människors hälsa. Förutom de nationella informationskanalerna har EU spelat en roll på detta område genom EU-institutionerna och informationsförmedlare och nätverk i medlemsstaterna, i EU:s grannskap och i resten av omvärlden. Arbetet har omfattat verkningsfull proaktiv kommunikation för att lyfta fram verifierbart tillförlitlig hälsoinformation¹⁹, informera allmänheten och partner i länder utanför EU om EU:s insatser för att hantera krisen²⁰ samt för att öka medvetenheten om riskerna med desinformation. I mars 2020 lanserade kommissionen en särskild webbsida för att åtgärda falska påståenden om covid-19, lyfta fram tillförlitligt material och hjälpa till att skilja på myt och verklighet, t.ex. vederlägga narrativ om bristande solidaritet i EU²¹.

Precis som själva pandemin är infodemin kring covid-19 en global utmaning. Sedan början av krisen har kommissionen, utrikesrepresentanten och medlemsstaterna samarbetat nära i internationella forum som G7 (särskilt mekanismen för snabbinsatser) och Nato. Utrikestjänsten har också intensifierat sina insatser för att hantera utländska påverkansoperationer, och har regelbundet lagt fram rapporter om informationsmiljön i detta avseende och spridit sina resultat till civilsamhället, medierna och experterna²². EU:s system för snabbt informationsutbyte har använts för att sprida information och analyser och därigenom ge en helhetsbild av informationsmiljön kring covid-19. Europol har lagt fram en särskild rapport²³ och övervakar systematiskt hur covid-19-pandemin påverkar cyberbrottsligheten genom att tillhandahålla aktuella hotbilder och bedömningar av den potentiella fortsatta utvecklingen på detta område. Mer allmänt har EU arbetat för att motverka vilseledande budskap, t.ex. EU:s påstådda brist på stöd till partnerländerna, genom riktade kommunikationskampanjer runt om i världen. De har samordnats med Världshälsoorganisationen. Med tanke på de risker och hot som utländska påverkansoperationer medför, finns det fortfarande, även om åtgärder har vidtagits sedan krisens början, ett behov av att ytterligare förbättra EU:s kapacitet att förmedla aktuella, konsekventa, samstämmiga och tydliga budskap till målgrupper i omvärlden, särskilt i EU:s närmaste grannskap och i Afrika, Asien och Latinamerika.

Åtgärder

- Kommissionen och utrikesrepresentanten ska göra följande:
 - Bygga ut sin strategiska kommunikationskapacitet ytterligare, enligt åtgärdsplanen mot desinformation, och öka samarbetet och samordningen med medlemsstaterna.
 - Intensifiera användningen av befintliga mekanismer för att underlätta konkret samarbete med medlemsstaterna och internationella partner i fråga om strategisk kommunikation, bl.a. genom kommissionens samarbete med medlemsstaterna och utrikestjänstens arbetsgrupper för strategisk kommunikation.
 - En särskild del i systemet för snabbt informationsutbyte ska inrättas för att underlätta utbyte av kommunikationsmaterial om covid-19 mellan

¹⁹ Exempelvis från Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar: <https://www.ecdc.europa.eu/en>

²⁰ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_sv

²¹ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation_en

²² <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

²³ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>

medlemsstaterna och EU-institutionerna.

- Ytterligare stärka kapaciteten för strategisk kommunikation och offentlig diplomati vid EU:s delegationer, i nära samarbete med medlemsstaternas diplomatiska nätverk och med tredjeländernas regeringar och det civila samhället.
- Kommissionens representationskontor i medlemsstaterna kommer att spela en mer aktiv roll i de nationella debatterna med faktabaserad information som är anpassad till den lokala situationen, bl.a. via sociala medier.

3. BÄTTRE SAMARBETE INOM EU

Under kampen mot desinformation, felaktig information och utländska påverkansoperationer under covid-19-krisen har det visat sig att samarbetet mellan EU-institutionerna och medlemsstaterna är avgörande för samstämmighet i budskapet och konsekvens i insatserna. Mer bör göras för att rationalisera och stärka kapaciteten²⁴ ²⁵, förbättra riskanalyserna och vidareutveckla den regelbundna rapporteringen. Samarbetet inom EU måste också omfatta plattformarna och andra nyckelaktörer, t.ex. nationella myndigheter, forskare och faktagranskare.

För att alla initiativ ska komplettera varandra är det viktigt att öka medlemsstaternas medvetenhet om de instrument som finns tillgängliga, men krisen har visat att så inte alltid är fallet. Det har gjorts försök att förbättra samordningen mellan aktörerna, t.ex. genom att korshänvisa till webbsidor om desinformation om covid-19, men försöken är fortfarande blygsamma i jämförelse med behoven.

Åtgärder

- Kommissionen tänker lägga fram förslag till de övriga EU-institutionerna om att inrätta och testa mekanismer²⁶ för att förbättra samordningen kring covid-19-relaterad desinformation genom befintliga strukturer och sprida bedömningar och analyser.
- Medlemsstaterna bör oftare använda systemet för snabbt informationsutbyte och andra lämpliga sätt att stärka samarbete med EU-institutionerna och sinsemellan, särskilt när det gäller informationslägesbedömningar och lägesbilder.
- Med utgångspunkt i erfarenheterna från det europeiska nätverket för valsamarbete tänker kommissionen underlätta utbytet av bästa praxis i specifika frågor som rör desinformation, t.ex. mikromålstyrning.

4. SAMARBETE MED TREDJELÄNDER OCH INTERNATIONELLA ORGANISATIONER

Desinformation och utländska påverkansoperationer med anknytning till covid-19 riktas inte enbart mot EU eller enskilda medlemsstater. Länder utanför EU, internationella

²⁴ T.ex. rådets arbetsgrupp för information, systemet för snabbt informationsutbyte, EU-arrangemanget för integrerad politisk krishantering (IPCR), hälsosäkerhetskommittén samt nätverket för kriskommunikatörer.

²⁵ Jfr Europaparlamentets resolution av den 17 april 2020 om en samordnad EU-insats mot covid-19-pandemin och dess konsekvenser, där parlamentet även efterlyste EU-insatser mot desinformation om covid-19 (P9_TA-PROV(2020)0054).

²⁶ T.ex. regelbundna möten i kontaktgruppen eller videokonferenser en gång i veckan.

samarbetsorganisationer och det multilaterala systemet i största allmänhet har också blivit måltavlor²⁷.

Med tanke på de risker och hot som desinformationskampanjerna utgör har EU börjat tillhandahålla snabba, konsekventa, samstämmiga och synliga budskap till målgrupper världen över, särskilt i EU:s närmaste grannskap, på västra Balkan och i Afrika. För att exempelvis motverka budskap om EU:s brist på stöd till andra länder har kommunikationskampanjer genomförts i flera länder, bl.a. i EU:s grannskap. Kommissionen och utrikestjänsten har också ett nära samarbete med Världshälsoorganisationen och andra internationella partner för att säkerställa största möjliga synlighet för EU:s covid-19-bistånd och dess positiva effekter på fältet, bl.a. genom Team Europe.

Dessutom har EU i sina befintliga utrikespolitiska instrument redan fördelat om medel till stöd till regeringar för att hantera krisen och avslöjat desinformation som kan leda till ytterligare spänningar och stridigheter i konflikt- och krisdrabbade regioner som Sahel, området kring de stora sjöarna, Afrikas horn, Mellanöstern och Latinamerika. Vidare finansierar det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter projekt till stöd för journalister, främjar faktagranskning och bekämpar desinformation med anknytning till covid-19.

Samarbetet med bl.a. G7:s mekanism för snabba insatser och Nato har lett till ökat utbyte av information, verksamheter och bästa praxis. Det har möjliggjort snabbare informationsutbyte och banat väg för ytterligare gemensamma insatser i framtiden.

Åtgärder

- Kommissionen och utrikesrepresentanten ska inom ramen för sina respektive ansvarsområden göra följande:
 - Samarbeta med WHO för att stärka den epidemiologiska övervakningen genom effektiv mediebevakning och främja upptäckt och motåtgärder mot vilseledande och skadliga budskap.
 - Stödja samarbete och utbyte av bästa praxis i kampen mot desinformation och utländska påverkansoperationer i världen, med konkreta samarbets- och stödprogram²⁸ som utgår från befintliga program för offentlig diplomati²⁹ och informationsverksamhet.
 - Intensifiera informationsutbytet med parter från det civila samhället och näringslivet i tredjeländer om lägesbild och hotutveckling genom bl.a. samråd, konferenser och offentliga evenemang³⁰;
 - Intensifiera befintliga partnerskap med bl.a. G7 och Nato och utvidga samarbetet till FN och regionala organisationer som OSSE, Europarådet och Afrikanska unionen.
- Som en del av satsningen Team Europe hjälpa partnerorganisationerna att hantera pandemins konsekvenser, främja tillgången till tillförlitlig information, bekämpa desinformation, samarbeta med journalister och medier och stödja initiativ för att

²⁷ Jfr utrikestjänstens särskilda rapporter om EUvsDisinfo (<https://euvsdisinfo.eu/>)

²⁸ T.ex. evenemanget ”Disinfo Alert” i Tbilisi 2019: <https://euvsdisinfo.eu/georgia/>

²⁹ Som redan stöder det civila samhället med riktade insatser mot desinformation i tredjeländer som Ryssland, Brasilien och Indonesien.

³⁰ Mer information om evenemanget ”Disinfo Horizon”:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_160
<https://euvsdisinfo.eu/disinformation-aims-at-undermining-democracy/>

motverka desinformation och felaktig information i tredjeländer genom EU:s delegationer och medlemsstaternas diplomatiska beskickningar³¹.³²

5. STÖRRE ÖPPENHET PÅ NÄTPLATTFORMARNA OM DESINFORMATION OCH PÅVERKANSOPERATIONER

Samarbete med de sociala medieplattformarna är centralt för att ta fram både en övergripande bedömning av utmaningen och ett effektivt svar på infodemin. Ända sedan krisens början har kommissionen framhållt behovet av att nätplattformarna håller vad de lovat i uppförandekoden. Plattformarnas hantering av denna utmaning har följts noga, även om det är svårt att göra en tillförlitlig bedömning av hur snabbt och fullständigt de agerat och vilket genomslag deras åtgärder fått³³.

Nätplattformarna³⁴ uppger att de ändrat policy för att möta hotet från covid-19-relaterad desinformation. De har främjat korrekt och tillförlitlig information om covid-19 från WHO, nationella hälsomyndigheter och professionella medier³⁵. De har nedgraderat material som efter en faktagranskning konstaterats vara falskt eller vilseledande, och begränsat reklam för falska produkter och tjänster. I enlighet med sina normer har de avlägsnat material som kan skada folkhälsan eller samhällets säkerhet³⁶.

Faktagranskare, forskare och organisationer i det civila samhället spelar en avgörande roll, men plattformarna har inte gett dem tillräckligt inflytande under den här folkhälsokrisen, t.ex. genom att göra mer data tillgängliga eller genom att lägga vederbörlig vikt vid faktagranskning på plattformarnas tjänster i alla medlemsstater. Det föreligger alltså ett behov av ytterligare insatser och informationsutbyte från medieplattformarnas sida, liksom ökad öppenhet och mer ansvarsutkrävande³⁷. Detta understryker behovet av att genomföra och stärka den policy som plattformarna har åtagit sig att genomföra enligt uppförandekoden.

5.1. EN FÖRSTÄRKT ROLL FÖR NÄTPLATTFORMARNA UNDER KRISEN

Plattformarna bör fördjupa sitt arbete för att bekämpa de risker som krisen medför. Med utgångspunkt i erfarenheterna av uppförandekoden inför valet till Europaparlamentet 2019 har kommissionen för avsikt att inrätta ett smidigt övervaknings- och rapporteringsprogram enligt uppförandekoden för plattformar, med inriktning på covid-19-relaterad desinformation och felaktig information. Detta bör även omfatta plattformar som för närvarande inte har anslutit sig till uppförandekoden³⁸. Kommissionen kan sedan med hjälp av den europeiska gruppen av regleringsmyndigheter för audiovisuella medier (Erga)³⁹ bedöma hur plattformarnas policy påverkar spridningen av covid-19-relaterad

³¹ Se även det gemensamma meddelandet till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om EU:s globala svar på covid-19-pandemin (JOIN(2020) 11 final).

³² Exempelvis i konflikthärjade afrikanska länder som Centralafrikanska republiken och Kongo.

³³ Dessutom har vissa plattformar som används för spridning av vilseledande information inte anslutit sig till uppförandekoden (t.ex. WhatsApp och TikTok).

³⁴ Bl.a. Google, Facebook, Twitter och Microsoft.

³⁵ För detta ändamål har plattformarna satt in nya verktyg som informationspaneler, kort, poppuppfönster, kartor och prompter som leder användarna direkt till flerspråkiga informationskällor.

³⁶ T.ex. falska påståenden om att man kan bota viruset genom att dricka blekmedel.

³⁷ Som exempel kan nämnas följande: <https://www.brookings.edu/techstream/encrypted-messaging-apps-are-the-future-of-propaganda/>

³⁸ Särskilt de som hållit hög profil under covid-19 krisen som WhatsApp och TikTok.

³⁹ Till följd av krisen utvidgade Erga nyligen mandatet för arbetsgruppen avseende desinformation till att omfatta en bedömning av hur plattformarna hanterar utmaningarna under detta extraordinära läge.

desinformation och felaktig information. Det skulle också ge relevant information för insatser för att begränsa skadorna. Det skulle också bidra till EU:s framtida arbete, särskilt den europeiska handlingsplanen för demokrati och lagen om digitala tjänster.

Åtgärder

Plattformarna kommer att uppmanas att rapportera varje månad om sin policy och sina åtgärder mot covid-19-relaterad desinformation, enligt följande:

- *Initiativ för tillförlitligt material på EU-nivå och i medlemsstaterna*⁴⁰. Plattformarna bör tillhandahålla data om vad de gjort för att lyfta fram information från nationella och internationella hälsomyndigheter, nationella myndigheter och EU-myndigheter samt professionella medier.
- *Initiativ och verktyg för att öka användarnas medvetenhet*. Plattformarna bör tillhandahålla data om tillämpningen av policyn för information till användare som kommer i kontakt med desinformation.
- *Manipulativt beteende*. Plattformarna bör rapportera alla fall av manipulation av sociala medier, skadliga påverkansoperationer och samordnat icke autentiskt beteende som upptäcks i deras tjänster. Plattformarna bör också samarbeta med medlemsstaterna och EU-institutionerna för att underlätta bedömning och kartläggning av ursprung för desinformationskampanjer och påverkansoperationer.
- *Data om reklam med anknytning till covid-19 desinformation*⁴¹. De som anslutit sig till uppförandekoden bör lämna data, om möjligt uppdelat efter medlemsstat, om vilken policy som tillämpas för att begränsa reklamplaceringar relaterade till desinformation om covid-19 i deras tjänster. Plattformarna och reklamoperatörerna bör också lämna data om policyer för att begränsa reklamplaceringar på tredje mans webbplatser som innehåller desinformation om covid-19 för att attrahera reklamintäkter⁴².

Kommissionen tänker starkt uppmuntra andra relevanta aktörer som för närvarande inte anslutit sig till uppförandekoden att frivilligt delta i övervakningsprogrammet.

5.2. STÖD TILL FAKTAGRANSKARE OCH FORSKARE

Faktagranskning är grundläggande för att vi alla ska få tillgång till tillförlitlig information och en mångfald av åsikter. Covid-19-krisen har visat att nätplattformarna behöver tillhandahålla mer data om desinformationens art, omfattning och effekter och att det är nödvändigt att jämföra och bedöma hur effektiva de vidtagna åtgärderna är. Europeiska observationsorganet för digitala medier (Edmo) inrättades nyligen som stöd till en ny gränsöverskridande, tvärvetenskaplig grupp av oberoende faktagranskare och akademiska forskare, som ska samarbeta med de relevanta aktörerna för att upptäcka, analysera och avslöja desinformationsshot, bl.a. i fråga om covid. I detta avseende är bättre tillgång till aggregerade data från plattformarna om covid nödvändigt för forskningsändamål och en

Bedömningen ska särskilt inriktas på plattformarnas åtgärder för att identifiera, kontrollera och förhindra spridning av falsk, vilseledande eller felaktig information om medicinska behandlingar och sjukdomen i sig, om hur den sprids och om åtgärder som vidtagits av regeringar och nationella tillsynsmyndigheter: <https://erga-online.eu>

⁴⁰ Några berörda parter har tagit fram indikatorer på tillförlitlighet för nyhetskällor, t.ex. Journalism Trust Initiative.

⁴¹ Se bl.a. GDI:s rapport <https://disinformationindex.org/2020/05/why-is-tech-not-defunding-covid-19-disinfo-sites/>

⁴² För detta ändamål bör plattformarna överväga att använda indikatorer på tillförlitlighet som tagits fram av oberoende faktagranskare, forskare eller andra aktörer (som GDI och Newsguard).

bättre förståelse av hot och tendenser i fråga om desinformation. Dessutom finns det behov av särskild forskningsinfrastruktur för att upptäcka, analysera och avslöja desinformation och utländska påverkansoperationer i hela EU. Allt detta bör göras i enlighet med tillämpliga regler, däribland skydd av personuppgifter.

Åtgärder

- Kommissionen uppmanar plattformarna att utvidga och intensifiera sitt samarbete med faktagranskare och aktivt erbjuda tillgång till programmen för faktagranskning till organisationer i alla medlemsstater samt i EU:s grannskap för alla språk.
- Kommissionen tänker stödja faktagranskning och forskning⁴³ genom bl.a. det nyinrättade Europeiska observationsorganet för digitala medier (Edmo)⁴⁴.⁴⁵ Edmo ska stödja oberoende tvärvetenskaplig forskning om covid-19-desinformation med teknisk infrastruktur, verktyg och tjänster⁴⁶. Edmo kan också hjälpa myndigheterna med forskning och upprätta lämpliga kontakter med systemet för snabbt informationsutbyte.
- Kommissionen uppmanar plattformarna att komma överens med Edmo om en ram som ger forskare integritetsskyddad åtkomst till plattformarnas data så att desinformation kan upptäckas och analyseras bättre.
- Kommissionen överväger att släppa några av de verktyg den tagit fram för att spåra vilseledande budskap och otillförlitliga källor på nätet som öppen källkod, så att de blir tillgängliga för faktagranskare.

6. VÄRNA OM YTTRANDEFRIHET OCH PLURALISTISK DEMOKRATISK DEBATT

Covid-19-krisen har visat att det finns en risk att vissa åtgärder mot infodemin kan användas som en förevändning för att undergräva grundläggande fri- och rättigheter eller missbrukas i politiskt syfte i och utanför EU. Därför måste vi vara vaksamma och upprätthålla våra grundläggande rättigheter och gemensamma värden, som bör stå i centrum för vår reaktion på covid-19. I detta sammanhang är fria och pluralistiska medier centrala för att motverka desinformation och informera allmänheten.

Yttrandefriheten och mediernas och det civila samhällets rätt att granska statens åtgärder är lika viktiga som någonsin tidigare under den här krisen: myndigheternas redovisningsskyldighet bör inte vara lägre bara för att de agerar enligt nödbefogenheter. Myndigheterna måste se till att det finns insyn i deras verksamhet, eftersom det bidrar till att stärka allmänhetens tillit och gör att beslutsfattandet kan granskas. Det fria

⁴³ Som projektet *Health Emergency Response in Interconnected Systems (HERoS)* som går ut på att ta fram en ny metod för informationssökning på sociala medier om rykten och falsk information om covid-19 (läs mer på <https://cordis.europa.eu/project/id/101003606>). Dessutom samlar Horisont 2020 högsolor, forskningsorganisationer, yrkesutövare och näringsliv för att motverka felaktig information, utveckla faktagranskningskapaciteten och ansvarsutkrävandet på nätet samt forska om vikten av ett starkt och oberoende medielandskap.

⁴⁴ <https://edmo.eu/>

⁴⁵ I juni 2020 inleds den andra fasen av Edmo för att upprätta nationella och regionala nav för forskning om desinformation. Ytterligare medel ska anslås 2021 inom programmet för ett digitalt Europa så att det finns nationella och regionala nav i hela EU. Fullständig geografisk täckning för Edmo är ett mål i det kommande programmet för ett digitalt Europa. Under tiden tänker kommissionen eftersträva synergieffekter med den finansiering som Europaparlamentet tillhandahållit genom ansökningsomgångar under sommaren 2020 för att stödja forskning om covid-19-desinformation.

⁴⁶ Inbegripet tillgång till offentliga databaser, register över faktagranskningar samt mekanismer för integritetsskyddad åtkomst till plattformarnas data för att underlätta upptäckt, analys och avslöjande av desinformation.

informationsflödet bidrar till att skydda liv och hälsa och främjar socialpolitiska, näringspolitiska och andra politiska diskussioner och beslut⁴⁷. Till syvende og sidst visar demokratin sin verkliga styrka och sitt verkliga värde i kristider.

Problem med yttrandefriheten har redan rapporterats under krisen⁴⁸, bl.a. att journalister, organisationer i det civila samhället och forskare fått sin tillgång till information inskränkt, att tillgången blivit otillbörligt försenad, att journalister löper ökade risker för sin säkerhet, bl.a. i form av hot, och att de felaktigt anklagats för att sprida desinformation.

Sedan krisens början har kommissionen noggrant övervakat medlemsstaternas nödgärder och deras förenlighet med fördraget och med EU-rätten i allmänhet och stadgan om de grundläggande rättigheterna i synnerhet. Flera medlemsstater hade redan bestämmelser, även straffrättsliga, om desinformation, och en medlemsstat har infört ett nytt specifikt brott som består i spridning av desinformation under undantagstillstånd⁴⁹. Lagar med alltför svepande brottsrubriceringar och med oproportionerliga straff kan begränsa källornas beredvillighet att tala med journalister och leda till självcensur⁵⁰, vilket är särskilt allvarligt när det gäller yttrandefriheten.

Kommissionen har med stöd av Europaparlamentet finansierat ett antal projekt för att kartlägga hot mot och risker för mediernas frihet och mångfald, stödja grävande journalistik och ge stöd till behövande journalister⁵¹.

Covid-19-krisen har visat att fria och oberoende medier är helt nödvändiga för att förse allmänheten med tillförlitlig och faktakontrollerad information och bidrar därigenom till att rädda liv. Krisen har dock också förvärrat branschens redan svåra ekonomiska situation genom drastiskt minskade reklaminkomster trots större publik⁵². Situationen är särskilt svår för sårbara mindre aktörer och lokala och regionala medier. EU:s hela medieekosystem och dess mångfald försvagas till följd av detta. Kommissionens återhämnings- och reparationspaket kan bidra till att åtgärda branschens omedelbara likviditetsbehov genom solvens- och sammanhållningsstöd och samtidigt stärka branschens digitala investeringar och resiliens genom programmen InvestEU, Kreativa Europa och Horisont Europa.

Covid-19-krisen har också i hög grad förvärrat liknande problem i övriga världen, bl.a. för de oberoende medieföretagens uppgift som demokratins och de mänskliga rättigheternas banerförare. EU tänker följa utvecklingen i enlighet med handlingsplanen för mänskliga rättigheter och demokrati 2020–2024⁵³. EU avser att ägna särskild uppmärksamhet åt situationen i det östra och södra grannskapet och på västra Balkan.

Allt detta väcker frågor om mediernas och det civila samhällets förmåga att verkligen fullgöra sin uppgift att bekämpa desinformation och felaktig information.

⁴⁷ *Disease pandemics and the freedom of opinion and expression*, rapport av FN:s särskilda rapportör för främjande och skydd av åsikts- och yttrandefriheten, David Kaye, april 2020.

⁴⁸ Fall har dokumenterats av Europarådets plattform för skydd av journalistik och journalisters säkerhet samt av den delvis EU-finansierade plattformar för kartläggning av mediefrihet <https://mappingmediafreedom.org/>

⁴⁹ Ändring av paragraf 337 i den ungerska strafflagen.

⁵⁰ Kommissionen har tydligt uttalat att demokratin inte kan fungera utan fria och oberoende medier och att yttrandefrihet och rättssäkerhet måste respekteras i dessa tider.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_567

⁵¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/media-freedom-projects>

⁵² Tidiga skattningar tyder på att minskningen kan bli 80 % av nyhetsmediernas inkomster, beroende på land. Små lokala medier spås bli hårdast drabbade. <http://www.newsmediaeurope.eu/news/covid-19-and-the-news-media-journalism-always-comes-at-a-cost/>

⁵³ JOIN(2020) 5, 23 mars 2020.

EU behöver intensifiera både sitt politiska och sitt praktiska stöd till oberoende medier och journalister i och utanför EU och hjälpa det civila samhällets organisationer att övervaka och rapportera om inskränkningar av yttrandefriheten och det offentliga rummet.

Åtgärder

- Kommissionen ämnar fortsätta att noga övervaka nödgärdernas inverkan på EU:s lagstiftning och värden tills alla åtgärder har fasats ut, och fortsätter att samarbeta med medlemsstaterna om de frågor som framkommit. Övervakningen kommer att användas som underlag för nästa årsrapport om rättsstatsprincipen, som ska läggas fram under det tredje kvartalet 2020⁵⁴, för den kommande strategin om verkkningsfull tillämpning av stadgan om de grundläggande rättigheterna i EU och för den europeiska handlingsplanen för demokrati.
- Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att intensifiera sina ansträngningar under krisen för att se till att journalister kan arbeta säkert⁵⁵ och under trygga förhållanden, och att de erkänner nyhetsmedierna som en nödvändig tjänst.
- Kommissionen uppmanar parlamentet och rådet att snarast anta det heltäckande återhämtningspaketet, eftersom det bidrar till att reparera och stärka mediesektorns resiliens mot covid-19-relaterad desinformation. Medlemsstaterna bör utnyttja paketet och EU:s ekonomiska svar på covid-19⁵⁶ för att så mycket som möjligt stödja de medier som har drabbats hårt av krisen, utan att göra avkall på deras oberoende. Alla i EU bör sträva efter att stödja medierna som en del av återhämtningen.
- Som komplement till dessa satsningar fortsätter kommissionen att samfinansiera oberoende projekt inom journalistik, mediefrihet och mediepluralism, och underlättar tillgången till finansiering för mediesektorn⁵⁷.
- Före årsslutet tänker kommissionen föreslå åtgärder för att stärka mediernas frihet och pluralism i EU som en del av den europeiska handlingsplanen för demokrati, och kommer att lägga fram en handlingsplan för audiovisuella medier och andra medier för att ytterligare stödja den digitala omställningen och konkurrenskraften i de här branscherna och stimulera mediernas mångfald och tillgång till material.
- Kommissionen och utrikesrepresentanten ska göra följande:
 - Inleda riktade insatser inom ramen för programmen för offentlig diplomati i länder i hela världen för att hjälpa det civila samhällets aktörer att tillhandahålla tillförlitlig information⁵⁸.
 - Vidareutveckla samarbetet med civilsamhälle, journalister och oberoende medier i länder utanför EU genom regionalt och bilateralt stöd för att bekämpa desinformation och främja faktagranskning.
 - Intensifiera stödet för att övervaka inskränkningar av pressfriheten, stödja opinionsbildning för en säkrare mediemiljö och skydd av journalister, bl.a. genom bistånd via EU:s mekanism för skydd av människorättsförsvarare och genom närmare samarbete med det europeiska initiativet för demokrati.

⁵⁴ Medierna och det civila samhället har ställts inför nya hinder för sin uppgift i den demokratiska debatten under krisen. Situationen i alla medlemsländer kommer att granskas närmare i kommissionens årsrapport om rättsstatsprincipen.

⁵⁵ I enlighet med Europarådets riktlinjer om skydd av yttrande- och informationsfrihet i kristider, <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/freedom-of-expression-and-information-in-times-of-crisis>. Dessutom bör Europarådets varningar på plattformen för skydd av journalistik och journalisters säkerhet besvaras.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_459

⁵⁷ Exempelvis finns garantin för de kulturella och kreativa sektorerna tillgänglig för att tillgodose mediebranschens finansieringsbehov.

⁵⁸ T.ex. poddar, stöd till faktagranskning och webbseminarier.

7. EN STARK OCH VÄLINFORMERAD ALLMÄNHET

Sedan den globala pandemin utlystes har efterfrågan på forskares och folkhälsoexperters åsikter varit större än någonsin. Erfarenheterna av covid-19-krisen visar att det är viktigt att främja information från tillförlitliga källor och att beslut måste fattas på grundval av forskares och hälsoexperters råd, men att det också är viktigt att upprätthålla en demokratisk debatt. Problemen med en föränderlig nätmiljö framstår också tydligt⁵⁹. Att ge allmänheten möjlighet att kritiskt analysera information på nätet är avgörande för att motverka desinformation.

Problemen kan lösas bättre om samhället är medvetet om farorna med desinformation och felaktig information. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt utsatta grupper, t.ex. barn och unga, som löper större risk att vilseledas och som en följd av detta utsätter sig för större faror. Detta förutsätter främjande av allmänhetens medie- och informationskompetens, inbegripet kritiskt tänkande, förmågan att identifiera desinformation, digital kompetens samt stöd till enskildas egenmakt⁶⁰. Mycket görs redan i detta avseende, men det behövs fler åtgärder för att identifiera synergieffekter, samarbetsmöjligheter och informationsutbyte om resiliensuppbyggnad för att begränsa desinformationens skadeverkningar. Det är också viktigt att allmänheten har tillgång till resurser på det egna språket.

Åtgärder

- Kommissionen, rådet, utrikesrepresentanten och Europaparlamentet tänker utbyta bästa praxis när det gäller åtgärder för att bygga upp resiliens, särskilt mot bakgrund av erfarenheterna av covid-19-krisen.
- I uppdateringen av handlingsplanen för digital utbildning, som ska antas senare under 2020, föreslås åtgärder som ska bidra till att bekämpa desinformation, medan Erasmus+ och Europeiska solidaritetskåren kan finansiera projekt mot desinformation. Kommissionen tänker stödja kritiskt tänkande hos användare av sociala medier genom den förberedande åtgärden *Mediekompetens för alla*⁶¹ och genom det europeiska nätverket av centrum för säkrare internet.
- Kommissionen planerar bl.a. i den kommande handlingsplanen för audiovisuella och andra medier att föreslå åtgärder för att öka medvetenhet och kritiskt tänkande hos olika målgrupper, särskilt ungdomar, med utgångspunkt i sociala medier och influerare. Tanken är att bygga vidare på det ändrade direktivet om audiovisuella medietjänster, som kräver att videodelningsplattformar ska tillhandahålla effektiva åtgärder och verktyg för mediekompetens.
- EU-institutionerna bör på ett samordnat sätt ta fram informationsmaterial om desinformationens karaktär, dess faror för vårt demokratiska samhälle och vilka verktyg som finns för att spåra och gripa in mot desinformation, och sprida informationen genom relevanta nätverk och verktyg för medborgarkontakter för att

⁵⁹ T.ex. att hantera med enskilda bedrägliga webbplatser som snabbt dyker upp och försvinner, så att det är mycket svårt att stoppa bedragare som hela tiden byter digital identitet, upprätta svarta listor och informera konsumenterna och plattformarna.

⁶⁰ T.ex. projekt för mediekompetens, stöd till organisationer i det civila samhället som hjälper enskilda samt tillgång till verktyg för kontroll av innehåll.

⁶¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2018-2019-call-proposals-preparatory-action-media-literacy-all>. Den sista ansökningsomgången för denna förberedande åtgärd (2018–2020) ska offentliggöras under det andra kvartalet 2020.

8. SKYDD AV FOLKHÄLSA OCH KONSUMENTRÄTTIGHETER

Särskilt utmärkande för covid-19-krisen har varit utnyttjande av konsumenterna. Manipulation, vilseledande marknadsföring, bedrägerier och bluffar spelar på folks rädsla i syfte att sälja onödiga, verkningslösa och eventuellt farliga produkter med falska hälsopåståenden eller för att lura konsumenterna att köpa produkter till orimliga priser. Den här sortens material kan visserligen innehålla desinformation, men om det strider mot konsumentlagstiftningen är det olagligt material och kräver en annan respons från de behöriga myndigheterna enligt konsumentskyddslagstiftningen⁶².

Efter kommissionens uppmaning har plattformarna⁶³ avlägsnat miljontals vilseledande annonser för olagliga eller osäkra produkter⁶⁴. Kommissionen har samordnat ett svep över webbplatser för att ta reda på var konsumenterna i EU utsätts för material som främjar falska påståenden eller bluffprodukter med anknytning till covid-19. Svepet genomfördes av nätverket för konsumentskyddssamarbete och omfattade både en allmän granskning av nätplattformarna och en mer djupgående analys av enskilda annonser och webbplatser med koppling till produkter med efterfrågan som ökat på grund av viruset. Resultatet blev att plattformarna har tagit bort eller blockerat miljontals vilseledande annonser och produkter.

Nätverket för konsumentskyddssamarbete består av nationella myndigheter och har samarbetat med kommissionen för att bekämpa dessa metoder på ett samordnat sätt. Kommissionen uppmanade de största plattformarna⁶⁵ att samarbeta med konsumentskyddsmyndigheterna och aktivt gripa in mot bluffar⁶⁶. Detta utbyte med nätplattformarna bär frukt⁶⁷, men arbetet måste fortsätta, särskilt enligt den kommande lagen om digitala tjänster.

Oseriösa näringsidkare hittar dock sätt smyga förbi plattformarnas vaksamhet och utnyttja konsumenternas sårbarhet, kringgå algoritmiska kontroller och starta nya webbplatser. Sådana metoder finns också på oberoende webbplatser, som lockar konsument genom reklam på bl.a. sociala medier och webbmejlportaler eller genom sponsrade sökträffar.

⁶² Kommissionen har också uppmanat medlemsstaternas myndigheter att öka vaksamheten och anpassa kontrollerna av erbjudanden och reklam på nätet för livsmedel och kosttillskott med anknytning till covid-19 (https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/eu-co-ordinated-control-plans/covid-19_en), medan EU:s byrå för bedrägeribekämpning (Olaf) också har inlett utredningar https://ec.europa.eu/anti-fraud/media-corner/news/13-05-2020/inquiry-fake-covid-19-products-progresses_en

⁶³ De plattformar som svarade på kommissionens uppmaning är följande: Allegro, Amazon, Alibaba/Aliexpress, CDiscount, Ebay, Facebook (dvs. Facebook, Facebook Marketplace och Instagram), Microsoft/Bing, Google (dvs. Google ads och YouTube), Rakuten, Wish samt Verizon Media/Yahoo.

⁶⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_938

⁶⁵ Dvs. nätmarknader, sökmotorer och sociala medier.

⁶⁶ T.ex. genom att upptäcka produkter med hög efterfrågan som marknadsförs på ett vilseledande sätt för att erhålla en otillbörlig fördel och genom automatiska metoder för att aktivt ta bort vilseledande reklam och mirakelprodukter med olagliga hälsopåståenden.

⁶⁷ Google har t.ex. blockerat eller tagit bort över 80 miljoner covid-19-relaterade annonser (globalt), medan eBay har blockerat eller tagit bort över 17 miljoner varor som bryter mot EU:s konsumentskyddsregler från sin globala marknad.

Därför håller de nationella konsumentmyndigheterna hög beredskap och fortsätter att samarbeta med kommissionen för att skydda konsumenterna på nätet⁶⁸.

Kommissionen kommer att intensifiera samarbetet och informationsutbytet med plattformarna och med självregleringsorgan för reklam, för att ta fram automatiska verktyg för spårning av vilseledande reklam. Så länge som krisen pågår bör plattformarna regelbundet rapportera om åtgärdernas effektivitet och nya tendenser.

Många bluffwebbplatser använder domännamn med covid-19-relaterade nyckelord som ”corona”, ”mask” och ”vaccin”⁶⁹. Sådana webbplatser är särskilt skadliga om de bedrägligt utges för att vara legitima eller officiella webbplatser. Kommissionen har samarbetat med domännamnsbranschen för att sprida och främja god praxis för att förebygga spekulativ och skadlig domännamnsanvändning⁷⁰ och har kommit överens om liknande åtgärder med EURid, som driver domänen ”.eu”⁷¹.

Åtgärder

- Stödet till de nationella konsumentskyddsmyndigheterna i nätverket för konsumentskyddssamarbete omfattar även finansiering av deras kapacitet att smidigt övervaka marknaderna. På längre sikt tänker kommissionen överväga en gemensam verktygslåda, t.ex. ett rättstekniskt observationsorgan för digitala marknader med särskilda verktyg för utredningar på nätet och granskning av tvivelaktiga metoder med koppling till covid-19⁷².
- Det internationella samarbetet och erfarenhetsutbytet kommer att intensifieras (t.ex. inom det internationella nätverket för konsumentskyddsfrågor) för att främja EU:s tillvägagångssätt när konsumenter vilseleds i samband med covid-19⁷³.

SLUTSATSER

EU har agerat för att reagera på det hot som desinformation, felaktig information och utländska påverkansoperationer utgör under covid-19-krisen. Omfattningen av den potentiella inverkan på medborgarnas hälsa och våra samhällens stabilitet och de brister den har avslöjat kräver dock fortsatta ansträngningar och intensifierat arbete. Covid-19-

⁶⁸ Kommissionen har utfärdat riktlinjer för att hjälpa konsumenterna att upptäcka och undvika covid-19-relaterade bluffar när de handlar på nätet: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/enforcement-consumer-protection/scams-related-covid-19_en

⁶⁹ Kommissionen driver också ett nära samarbete med Europol och registratorerna för att underlätta informationsutbyte och snabb upptäckt, rapportering och borttagning av covid-19-relaterade webbplatser som används i brottsligt syfte: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/catching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf

⁷⁰ Det är bl.a. fråga om att kontrollera att registranternas uppgifter är korrekta och giltiga om de ansöker om domännamn med covid-19-relaterade nyckelord, och rapportera misstänkta registreringar till myndigheterna, t.ex. konsumentskyddsmyndigheter eller polis. Se även: <https://www.icann.org/news/blog/keeping-the-dns-secure-during-the-coronavirus-pandemic>

⁷¹ <https://eurid.eu/en/news/doteu-covid19-measures/>

⁷² Kommissionen tänker samordna samarbete mellan nätverket för konsumentskyddssamarbete, domänregister och betaltjänstleverantörer för att effektivt åtgärda konsumentbedrägerier.

⁷³ OECD har tagit fram en vägledning om hur man upptäcker bluffar där de vanligaste covid-19-relaterade bluffarna nämns, publicerad i mars och inspirerad av den gemensamma stånpunkten i nätverket för konsumentskyddssamarbete. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/protecting-online-consumers-during-the-covid-19-crisis-2ce7353c/>
https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/enforcement-consumer-protection/scams-related-covid-19_en

krisen har blivit något som visar hur EU och dess demokratiska samhällen hanterar denna utmaning. På grundval av de utmaningar som framkommit, de lärdomar som dragits hittills och de föreslagna närtidslösningarna kan samhället i EU och dess demokratiska kontroll på längre sikt bli starkare, mer resilient och bättre förberett på morgondagens utmaningar.

Kommissionen och utrikesrepresentanten kommer snabbt att vidta de åtgärder som läggs fram i detta meddelande och bygga grunden för en mer långsiktig strategi som ett led i den europeiska handlingsplanen för demokrati, som ska läggas fram före årsslutet, liksom den kommande lagen om digitala tjänster.